

Leszállott a mennyből

1964-ben született Budapesten. Teológus, esztergom-budapesti segédpüspök.

Sokak szerint a kereszténység legfatálisabb tévedése az, hogy egy embert istenít. Azt állítja, hogy benne maga az Élő Isten öltött testet. Isten leszállott a mennyből — ahogyan a hitvallásban imádkozzuk. Ezáltal a kereszténység minden más vallás fölé helyezi önmagát, és sokak szerint szükségképp intoleránssá válik. Most mindenekelőtt a történész szemével szeretnénk feltenni a kérdést, hogy valóban így van-e. Jézus valóban egy nagy ember volt csupán? Értelmezhető-e így a történeti Jézus történetileg is teljesen hitelesnek tekinthető szavai és tettei?

Jézus Messiási és Fiúi öntudata¹

¹Erről bővebben lásd

Eduard Schweizer:

Mit tudunk valóban Jézus életéről? (Ford. Tóth Károly.) Kálvin Kiadó,

Budapest, 1999;

François-Xavier Durrwell:

The Resurrection. Sheed and Ward, London, 1960;

José Caba: *Cristo, mia speranza, è risorto.*

Paoline, Milano, 1988.

Jézus óriási tekintéllyel tanított. Nem azt mondta, mint Mohamed, hogy neki megjelent Gábor angyal, és üzenetet bízott rá. Nem azt mondta, mint Buddha, hogy megvilágosodásban volt része, ezt akarja továbbadni. Nem azt mondta, mint Mózes és a próféták, hogy az Úr szólott hozzájuk. Jézus senkire sem hivatkozott. Jézus az Ószövetség legszentebb szavait újrafogalmazza: „Hallottátok, hogy Isten ezt mondta a régieknek: Ne ölj! Én azonban mást mondok nektek...” (Mt 5,21).

Nem azt hirdette, mint a próféták, hogy hamarosan eljön a beteljesedés, a Messiás országa. Ő ezt prédikálta: „Beteljesedett az idő” (Mk 1,15). A történelem nagy várakozása véget ért. Benne és általa Isten maga valósítja meg országát itt a Földön. Azt állítja, hogy minden ember örök sorsa múlik azon, hogy órá igent mond, vagy pedig nemet. „Aki hallgatja az én szavamat, de tettekre nem váltja, homokra építette a házát” (Mt 7,24–27). „Aki megvall engem az emberek előtt, azt majd az Emberfia is megvallja...” (Lk 12,8). Jézus nyilvánvaló csodákat tett. Ezt még az ellenségei sem tagadták soha. A Talmud varázslónak, boszorkánynak mondja őt (Sanh 43a), a farizeusok azzal vádolják, hogy az ördöggel cimborál (Mk 3,22). Jézus nem azt tanította, hogy kövessétek Istent, szeressétek Istent. Ő azt mondta: „Kövess engem!” (Mk 1,17). „Aki jobban szereti apját, anyját, feleségét, gyermekeit... mint engem, nem méltó hozzám!” (Lk 14,26). Ki ez az ember, aki így beszél? Órült? Istenkáromló? Vagy pedig valóban igaz lenne, hogy ő nem egyszerűen egy nagy ember, hanem az Élő Isten Fia? Hamar fel is merült a kérdés Jézus körül: „Ki ez?...” (Mk 4,41) és: „Mivé teszed magadat?” (Jn 8,53). Jézus maga szegezi tanítványainak ezt a kérdést, az úgynevezett galileai fordulat után.

Feltehető, hogy Jézusban magában is egyre világosabban megfogalmazódik létének titka. Amikor 12 évesen mindenről megfélelkezve a templomban marad, talán először mondja ki, hogy Isten neki Atyja. Ő Nála van otthon (Lk 2,49). Fordulópont az életében a János-féle kereszttség, a mennyei hang: „Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem” (Mk 1,11). Kimegy a pusztába, majd el-

kezdi működését. Újabb fordulat Keresztelő János kivégzése. A hír hallatára Jézus elvonul egyedül (Mk 6,32). Egyre világosabban kirajzolódik előtte az út vége: a kereszt. A galileai fordulat is ebbe az irányba mutat. Istenfiúi öntudata aztán teljes mélységében feltárul az utolsó jeruzsálemi napok drámai eseményei során.

A galileai fordulat után Jézus maga teszi fel tanítványainak a kérdést: „Kinek tartotok engem?” (Mk 8,27–33). A jelenet történeti hitelessége mellett igen sok érv szól: 1) A helyszín kilóg a Márk-féle földrajzi sémából (Galilea, út Jeruzsálembe, Jeruzsálem). 2) Fülöp Cezaréája (ma Banias) egy hatalmas sziklafal előtt épült város, amire utalnak Jézus szavai: „Te Péter (szikla) vagy”. 3) A tanítványok valóban felismerhették már ekkorra, főként a csodái alapján, hogy ő a megígért Messiás. 4) Jézus elfogadja, de azonnal korrigálja hitvallást: „az Emberfiának szenvednie kell”. Ugyanígy tesz a főpap előtt: „Te vagy-e a Messiás, a Magasságos fia?” „Magad mondtad. Látni fogjátok az Emberfiát...” (Mk 14,61–62).² 5) Jézus válaszában keménysége („Takarodj előlem, Sátán!”) szintén a hagyomány történeti hitelességét bizonyítja.

Jézus tehát elfogadja, de egyben korrigálja is Péter válaszát. Ő saját magát soha nem mondta Messiásnak, elsősorban a Messiás alakjához kapcsolódó politikai várakozások miatt. Ehelyett mindig titokzatosan Emberfiának mondja magát. Utal ezzel arra is, hogy kilétét csak Isten tárhatja fel egészen a tanítványok előtt, és az csak feltámadása után válik majd egészen világossá.

Jézus jeruzsálemi bevonulása egyértelmű üzenetet hordoz. Messiásként érkezik, úgy, ahogyan a próféták megírták: „Örülj, Jeruzsálem! Nézd, jön a királyod! Szamárháton érkezik...” (Zak 9,9). A nép megérti Jézus jelképes cselekedetét, és Messiásként köszönti őt: „Áldott az Úr nevében érkező! Áldott atyánknak, Dávidnak elérkező országa!” Zakariás megjövendöli, hogy a végső időkben a Messiás „felépíti az Úr templomát... Nem lesz többé kereskedő az Úr házában” (Zak 6,12; 14,21). Jézus a templom megtisztításával világosan jelzi, hogy ő a Messiás király. Ő a templom ura. Atyja házában teljhatalommal rendelkezik. Jézus tette nyílt kihívás a jeruzsálemi vezetőknek. Vagy elfogadják őt Messiásként, vagy megölik.

Az utolsó vacsorán Jézus a zsidóság legszentebb szertartását önmagára vonatkoztatja, megújítja. Az igazi szabadulás nem az egyiptomi kivonulás, az igazi szövetség őáltala, az ő vérében köttetik meg hamarosan. A perben a főpap felteszi Jézusnak a döntő kérdést: „Te vagy-e a Messiás, az Áldott fia?” Jézus tudja, hogy az élete múlik ezen a válaszon. Így felel: „Magad mondtad. Látni fogjátok az Emberfiát, amint eljön az ég felhőin...” Akit most elítéltek, az fog ítélni fölöttetek az utolsó napon. Jézus ezért a mondatáért vállalta a kereszthalált. Erre rátette az életét.

Jézus történetileg bizonyíthatóan³ hiteles szavai és tettei tehát szétfeszítik az emberség kereteit. A tények egyértelmű tanúsága szerint ő nem úgy beszélt, és nem úgy cselekedett, mint egy „nagy ember”,

²Rudolf Pesch: *Il vangelo di Marco*. II kötet, Paidea, Brescia, 1982, 64–65. 649–650.

³Nyilvánvalóan olyan bizonyosságról van itt szó, amilyenre egy történeti kutatás a források alapján eljutni képes.

proféta vagy vallásalapító. Ám újra felmerül a kérdés: Valóban így van-e? Nem csak egy álmodozó, önmagát is becsapó ember felfokozott cselekedetei ezek? Kicsoda Ő igazából? Igaz-e hogy Ő odafentről való, alászállott a mennyből, ahogyan a hitvallásban imádkozzuk? A halálkiáltása („Istenem, Istenem, miért hagytál el engem?”) vajon nem csak eggyel több segélykiáltás volt a Földről az ég felé, amelyre nem érkezett válasz? Valóban olyan az Isten, amilyennek Ő mondta, aki az „élők Istene”, Atyja az embernek, aki harmadnap majd válaszol? A kérdésre a húsvét utáni események adják meg a választ.

Jézus feltámadása

Mi is történt valójában Jézus halála után? Mindenekelőtt három tény kell világosan látnunk: 1) A tanítványok nem várták Jézus feltámadását. Ellenkezőleg, minél hamarabb el akarták felejteni mindazt, amit Jézussal átéltek, és amiben keserűen csalódtak. Ki Emmauszba megy (Lk 24,13–24), ki halászni indul (Jn 21,1–3). Nem valamiféle felfokozott várakozásban élük át a húsvét utáni napokat. Nem a lelkesedésük csap át abba a hitbe, hogy Ő mégis él. Nem. A tanítványok úgy gondolják, hogy mindennek vége. 2) Sem a zsidó hagyomány, sem a görög vallási eszmék nem tartalmaztak várakozást egy meghaló és feltámadó Megváltó iránt. A zsidóság a történelem végén várta az általános feltámadást. Egy egyénnek a történelemben való feltámadása nem szerepel a Messiási várakozás eszméi között. A görögök Athénben kinevetik Pált, amikor Krisztus feltámadásáról beszél (ApCsel 17,32). Vagyis a tanítványokat nem a világgépük indítja arra, hogy a húsvét utáni benső élményeiket Jézus „feltámadása”-ként fogalmazzák meg. Ellenkezőleg, a Feltámadottal való találkozások kényszerítik őket arra, hogy gyökeresen újragondolják a világgépüket. 3) Húsvét után gyökeres fordulat áll be a tanítványok életében. Visszatérnek az életveszélyes Jeruzsálembe. Elkezdik hirdetni, hogy Jézus él, ők találkoztak vele, Úr és Messiás, az Isten jobbán van. Ettől kezdve ezeknek a földönjáró, tenyeres-talpas halászoknak másból sem áll az élete, mint Órála beszélni. Boldogan hirdetik, hogy Krisztus feltámadt, és ezért a hitükért aztán legtöbbjük az életét is adja.

Nagypéntek és a tanítványok prédikálása között valaminek történnie kellett. Isten válaszolt a Fia kiáltására. Ez a valami Jézus feltámadása. Jézus feltámadása az az esemény, amely által Ő kilép a történelemből, a tér és az idő korlátai közül. Egyes kutatók történelmen-túli eseménynek nevezik. Amiről a tanítványok tanúságot tesznek, az nem is a feltámadás eseménye, hanem a Feltámadottal való találkozások. Az 1Kor 15,3-ban idézett őskeresztény hitvallás (feltehetően Antiókhia-ból származik és Kr. u. 35 körül fogalmazódhatott meg) így szól: „Krisztus meghalt és eltemették... feltámadt és megjelent...” A halál valóságát a temetés ténye támasztja alá, éppígy a feltámadást a megjelenések.

Az őskeresztény hagyomány nem csak „feltámadás”-nak nevezi a húsvéti eseményt. Egyes szövegek az Isten jobbára való felemeltetéséről beszélnek (Fil 2,6), másutt pedig egyszerűen azt fogalmazzák meg, hogy

Krisztus meghalt, de újra él: „Visszajövök hozzátok. A világ nem lát többé, de ti láttok, mert élek... Azon a napon megtudjátok, hogy én az Atyában vagyok...” (Jn 14,18–20). A megjelenés-elbeszélések visszatérő igéje az ὄφθη (= láttatott). Az ige nem prófétai látomást jelez, hanem a teofániák szakkifejezése (vö. Ter 12,7; Kiv 3,2). Abból a másík, ember számára megközelíthetetlen világból az Isten belép a mi világunkba, megtapasztalhatóvá teszi magát. Jézus Isten világából tér vissza.

A megjelenések leírása erősen eltér az egyes evangéliumokban: Márk nem ír le megjelenés-történeteket, csak utal a húsvét utáni eseményekre: „Feltámadt, előttetek megy Galileába, ott majd látni fogjátok” (Mk 16,6–7). Máté leírása szerint Jézus Galileában jelenik meg a tanítványoknak egy hegyen, ahol a missziós parancsot adja nekik. Lukács ezzel szemben csak jeruzsálemi megjelenésekről ad hírt: emmauszi tanítványok, „megjelent Péternek”, megjelenik a 11-nek egy helyiségben, és még aznap az Olajfák hegyéről szemük láttára az égbe emelkedik. János evangéliuma elmondja a Magdolnának történő megjelenést valamint a két Tamással kapcsolatos megjelenést Jeruzsálemben, illetve a csodálatos halfogás történetét Galileában.

A leírások annyira eltérnek egymástól, hogy nem harmonizálhatók. Az evangéliumok valami olyant akarnak itt leírni, ami leírhatatlan. A Másik Világ betörését ebbe a világba. Jézus, Szent Pál szavai szerint „szellemi testben” támadt fel (1Kor 15,44). Az eseményeknek erre a leírhatatlan jellegére utalnak is az evangéliumi elbeszélések. A tanítványok bezárt ajtók mögött vannak, és Jézus egyszerre közöttük áll, azután majd éppily megmagyarázhatatlanul eltűnik. Nem az arcáról ismerik fel, hanem egy szaváról (Mária!), vagy egy mozdulatáról (a kenyértörés).

A leírások sokfélesége ellenére nagyfokú azonosság van abban, amiről a megjelenések tanúi beszámolnak. Minden esetben a következő alapelemei vannak a találkozásnak: 1) Jézus felismerteti magát. 2) Küldetést ad. Minden a megjelenést átélő tanú meggyőződése, hogy beszélnie kell arról, amit átélt. 3) Ígéretet ad („Én veletek vagyok minden nap...”; „Majd erő tölt el titeket a magasból...”). 4) Eltűnik éppoly megmagyarázhatatlanul, mint ahogyan megjelent.

Jellemzője a húsvéti megjelenéseknek az is, hogy csak a hitben lehetségesek. A valóságnak abban a mélyebb rétegében történnek, amely csak a hit számára hozzáférhető. Jézus nem jelent meg Kai-fásnak, Pilátusnak, vagy a népnek, csak a tanítványoknak, az 500 testvérnek (vö. 1Kor 15,4). Ugyanakkor nem a hit keltette a megjelenés tapasztalatát, hiszen olyanoknak is osztályrészüil jutott, akik pontosan a megjelenés hatására jutottak hitre (Saul, és talán Jakab is).

Mi keresztények hisszük, hogy a történelemnek volt egy nagy-szerű kitüntetett pillanata, amikor az Ég és a Föld összeért, amikor az ember megláthatta Isten arcát. Egy emberi életen, Jézus életén keresztül maga Isten mutatta meg és ajándékozta oda az embernek Önmagát. A kereszténység ki meri mondani, hogy Jézus maga Isten, az Isten Fia, aki egy emberi életen keresztül megjelent nekünk, egygyé

vált az emberrel. Jézus élete, halála és feltámadása által magának Istennek a titka tárult fel a világnak. Mi keresztények hisszük azt, hogy Isten szeretet, és ez a szeretet nem valamiféle személytelen erő (mint például a keleti vallások szerint), hanem konkrét és személyes valóság. A tér és az idő konkrét pontjain elérte az embert. Az idők teljességében pedig végérvényesen Magához kapcsolta. Az egyes ember valóban végtelenül fontos Istennek, helyet készített nekünk Önmagában. A kereszténység alapállításai (M. J. Scheeben megfogalmazásában) — tudniillik hogy Jézus feltámadt, Isten szeretet, és van örök élet — elválaszthatatlanok egymástól. Ugyanannak a titoknak, Isten történelemben megjelent szeretete titkának három arca.

A kereszténység legbelső magja tehát az Önmagát végérvényesen elkötelező, a megtestesült Istenbe vetett hit. Az emberiség sejtette és várta az istenség közeledését, közénk szállását. A legközelebbi párhuzamot talán a bhakti hinduk 'avatara' (= 'leszállás') fogalma jelenti. Az istenség (Visnu) Krisnában újra és újra testet ölt: „Noha születetlen vagyok, és elmúlhatatlan, a létezők ura, mégis, megmaradva természetemben, születek és újra születek az időben, hatalmamnak köszönhetően. Minden alkalommal, amikor az igazság elhomályosul, ó Arjuna, és a gonoszság előre tör, kibocsátom egy részemet a Földre. A jók védelmére, a gonoszok elpusztítására, az igazság megszilárdításáért időről-időre újra születek” (*Bhagavad-Gita* 4,6–8). A gyökeres különbség az, hogy a keleti gondolkodás egy távoli, személytelen istenséget tételez fel, aki ugyan sokszor ölt emberi formát, de éppen ezért ezek a megjelenések sohasem végérvényesek, soha nem egy személyes Szeretet, visszavonhatatlan Önátadás cselekedetei. Egyik sem végleges, az ember mindig csak a megnevezhetetlennel kerül kapcsolatba.⁴ Ezzel szemben, ezt a reményt csodálatosan beteljesítve, felülmúlva állnak a kereszténység nagy hitvallásai: „Isten Fiának hitében élek, aki szeretett engem és föláldozta magát értem...” (Gal 2,20); „Isten szeretet... szeretete abban lett nyilvánvaló, hogy egyszülött Fiát adta oda...” (1Jn 4,8–9).⁵

⁴Joseph Ratzinger: *A föld sója*. (Ford. Diós István.) Szent István Társulat, Budapest, 1997, 210–211.; Jacques Dupuis: *Verso una teologia cristiana del pluralismo religioso*. Queriniana, Brescia, 1998², 378–410. Érdemes arra is odafigyelni, hogy a hindu teológusok nem tulajdonítanak fontosságot Krisna történetiségének. Hogy a hozzá kapcsolódó hagyománynak van-e bármilyen történelmi alapja, az ősrítűk a szótériológiai értékére nézve semmiféle következménnyel sem jár; vö. Jacques Dupuis: i. m. 408.

A krisztológiai dogma megvédése az arianizmussal szemben

⁵Isten megtestesülésének ez az egyedisége nem zárja ki azt, hogy Isten más módokon más vallásokban is megnyilatkozott, közölte Önmagát. Ám ezek a megnyilatkozások mind Krisztusra irányulnak, Őbenne teljeseznek be; vö. Hittani

Áriusz (Kr. u. 256/60–336) alexandriai pap volt, az antiókhiai Lukiánosz tanítványa. Teológiai elképzeléseiben a görög istenfogalomból indul ki. Véleménye szerint Isten örök, változhatatlan, születetlen. A Fiú ezzel szemben született, alkotott (Péld 8,22: „Alkotó munkája elején teremtett az Úr”). Volt idő, amikor nem volt.

Áriusz tanai óriási ellenkezést váltottak ki sokakban szerte az egész Római Birodalomban. A vitázó felek a Nagy Konstantin császár segítségét kérik. Konstantin először Hosius-t — aki Cordoba püspöke, a császár teológiai tanácsadója volt — Alexandriába küldi. Mivel a vitát Hosisus nem tudta helyben megoldani, a császár eddig nem látott méretű zsinatot hívott össze. A zsinaton 250–300 püspök, van jelen, köztük két római pap, Szilveszter pápa követei. A zsinat minden valószínűség szerint Cezáreai Euzébiusz hitvallását veszi alapszöveggül, és azt egészítik ki az Áriusz tanaira vonatkozó részekkel.

A zsinat nem új tanítást hoz. Ezt jelzi a kiegészítés elé tett „azaz” (ΤΟΥΤΕΣΤΙΝ) szó. A hitvallás hangsúlyozza, hogy a Fiú „született, nem teremtetett” (γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα); „az Atya lényegéből” való (ἐκ τῆς οὐσίας); egylényegű az Atyával (ὁμοούσιος). „Akik azt állítják, hogy volt idő, amikor nem volt, vagy hogy a nemlétezőből lett, vagy hogy egy más létezőből (ὑπόστασις) vagy lényegből (οὐσία) lett, azokat kiközösíti a katolikus egyház.” A zsinati szöveggel megjelenik a dogmatikus nyelv. A homousios kifejezés egy embrionális dogmatika. Sokak szerint ez a szó „trójai faló” — vele a görög filozófia lopakodik be a keresztény tanításba. Valójában pont az ellenkezője történik. A nyelv hellenizálása óvott meg a tartalom hellenizálásától (Áriusz görög filozófiára alapozott istenképétől). Egy új megfogalmazás kellett ahhoz, hogy a régi hit élő, és ugyanaz maradjon.

A Níceai zsinat utáni évtizedek sok vitát hoztak a zsinati hitvallás körül. A sok vita ellenére elmondható, hogy Áriusz tanítását egy szűkebb kisebbség vallotta. Sok esetben pedig csak nyelvi szakadásról volt szó, a hit lényege egységes és helyes volt (vö. IV. Szirmiumi formula; 359). Szent Atanáz (Kr. u. 299–373) a vita során újra és újra világgossá teszi, hogy a keresztység (az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében) közvetíti a megistenülést. Csak ha a Fiú valóban Isten, akkor tudja az isteni életet, az üdvösséget adni. Hangsúlyozza a Jn 1,1.14 igazságát: „Isten volt az Ige... Az Ige testté lett...” Szent Hiláriusz († Kr. u. 366/68) a *De Trinitate* című művében azt hangsúlyozza, hogy az Atya és a Fiú természetükben (*operatio, virtus, honor, potestas, gloria, vita*) egyek, személyükben különböznek. Átjárják egymást.

A vita majd 50 évig folyt, és Nícea általános elfogadásával zárult. Szent Atanáz levele az afrikai püspököknek jelzi a vita végét: „Nícea örök szikla, határkő, kőbe véselt törvény minden eretnecség ellen... Isten szava, mely örökre megmarad” (PG 26,1032). A későbbi krisztológiai viták során mindegyik fél már Níceából indulnak ki (például Szent Cirill és Nesztóriosz).

A megtestesülés ajándék az egész emberiségnek

Amikor a kereszténység védi a megtestesülés tényét, ezt nem más vallásokkal szemben teszi. Az a tény, hogy Isten ember lett, az egész emberiség kincse. Minden kultúra és minden nép gazdagodik azáltal, ha befogadja Krisztust. Krisztus befogadása nem jelenti a saját kultúra, a saját vallási hagyományokban rejlő értékek feladását. Ellenkezőleg, Krisztus minden hiteles emberi értéket megerősít, megtisztít az esetleges tévedésektől, és felemel.

A modern ember legfőbb problémája az, hogy elszakadt Istentől, a lét Forrásától. Emiatt — XVI. Benedek pápa kifejezésével élve — belső sivatagban él, alig tud valamiért őszintén lelkesedni, az élete elvesztette a célt, az igazi tartalmat. Ezzel együtt a modern ember elvesztette az isteni renddel, a világba a Teremtő által beültetett gyönyörű harmóniával és törvénnyel való kapcsolatát is. Nem akar tudni objektív, örök törvényekről, és a szubjektivizmus önközpontú zsákutcájában vegetál.

Persze az ember a lényé legmélyén kapcsolatban van a Teremtővel, nem tud elszakadni Tőle, hiszen Őbelőle fakad a létünk és Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk. Az ember tud a világba beültetett örök isteni rendről és törvényről is. A lehető legliberálisabb ember, aki azt állítja, hogy objektív és minden emberre vonatkozóan érvényes erkölcs nincs, az erkölcs csak különböző népek és korok szokásainak és közmegegyezésének gyűjteménye, az ilyen teljességgel liberális ember is a lényé mélyéig fel lenne háborodva, ha azt hallaná, hogy például Afrikában egy törzs kisgyerekeket megkínoz és megöl. A legliberálisabb ember is azt mondaná, hogy ez felháborító, ennek azonnal véget kell vetni, függetlenül attól, hogy annak a népnek mik a szokásai és hagyományai. Vagyis minden ember a lelke mélyéig meg van arról győződve, hogy léteznek objektív erkölcsi törvények, amelyeket minden embernek a Földön be kell tartania.

Az ember a lényé legmélyén tudja, hogy létezik objektív igazság, és az megismerhető. Az ember egy fél életen át erről vitázik, hogy kinek van igaza, ki cselekedett helyesen, és ki nem. Meg vagyunk győződve arról, hogy létezik helyes cselekvés, és annak az útja meg is ismerhető. Ha valaki azt állítaná, hogy „Nincsenek objektív, egyetemesen érvényes igazságok”, akkor ezzel az állításával már meg is cáfolta önmagát. Hiszen ha ez így van, akkor ez a mondat sem objektív, egyetemesen érvényes igazság.⁶ Vannak olyan mondatok az emberi nyelvben, amelyeket nem tudunk értelmesen tagadni. Az emberi gondolkodás és nyelv ugyanis a valósággal van kapcsolatban. A valóságot tükrözi. Az ember a lényé mélyén tudja, hogy objektív igazság, a Teremtő által a világba ültetett rend létezik, meg is ismerhető, és az ember köteles e szerint a gyönyörű isteni harmónia szerint élni.

Az emberiség óriást nyerne, ha a felvilágosodás óta egyre inkább tért hódító szubjektivizmus zsákutcájából kikerülne, és a Teremtett világba rejtett isteni harmóniát felismerné, elfogadná. Ha a törvényhozásban, a tudományban, a kultúrában is ennek az isteni rendnek a harmóniája érvényesülne. Éppen így az emberiség óriásit nyerne, ha elfogadná Krisztust. Ha elfogadná, hogy Isten valóban, az idők teljességében feltárta önmagát és odaajándékozta önmagát az embernek. Ha engednék, hogy az Evangélium igazsága és szeretete átjárja a kultúrákat, a tudományt, a törvényeinket.

Isten leszállott a mennyből, mert neki végtelenül fontos az apró porszemnyi teremtménye, az ember. Mi nem tudunk Őhöz feljutni, csak Ő tud a mi lét szintünkre, a térbe és az időbe lejönni, hogy fel tudjuk Őt fogni, be tudjuk Őt fogadni. A bűneink bilincseiből, sebzettségéből a magunk erejéből soha nem tudunk kiszabadulni. Isten ember lett, és feláldozta önmagát értünk, értem és érted a kereszten. A létünknek csak az a tény ad igazi tartalmat, reményt. Az emberi szívet csak Isten szeretete tudja betölteni. Az a szeretet, melyről Pál apostol írta: „Szeretett engem, és feláldozta magát értem!” (Gal 2,20). A megtestesülés ezért az egész emberiség, és minden egyes ember legfőbb kincse. Bárcsak minél többen, minél teljesebben befogadnánk ezt a Titkot!

⁶Ez Weissmahr Béla híres retorziós érvelése.